

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 04 listopada 2015 roku

ZSR.422.16.2015.LP

**Pan
Borys Budka
Minister Sprawiedliwości**

27 stycznia 2014 roku weszły w życie: *ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. z 2013 r., poz. 849), zwana dalej: *ustawą* oraz *rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzonego w trybie określonym w art. 185a – 185c Kodeksu postępowania karnego* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1642) zwane dalej *rozporządzeniem*. Na mocy *ustawy* znowelizowane zostały, między innymi przepisy art. 185a-d k.p.k., normujące szczególnie tryb przesłuchania pokrzywdzonego/świadka.

Znowelizowane *ustawą* przepisy art. 185a, 185b i 185d k.p.k. gwarantują szczególne, ochronne warunki przesłuchania małoletniego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, polegające na tym, że:

- 1) przesłuchania dokonuje wyłącznie sąd, bez względu na stadium procesu;
- 2) przesłuchania dokonuje się tylko raz, chyba że zaistnieją okoliczności, o których mowa w art. 185a § 1 k.p.k. in fine;
- 3) przesłuchania dokonuje się na posiedzeniu;
- 4) w przesłuchaniu obowiązkowy jest udział psychologa;
- 5) w posiedzeniu mogą uczestniczyć jedynie prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego;

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

- 6) przebieg przesłuchania utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk (art. 147 § 2a k.p.k.), a zapis ten sąd odtwarza na rozprawie, odczytując także protokół z tej czynności;
- 7) przesłuchania przeprowadza się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą.

Należy pozytywnie ocenić zmiany zwiększające ochronę przesłuchiwanym małoletnich, w tym małoletnich pokrzywdzonych przestępstwem. Z uwagi na wiek jest to szczególna kategoria świadków, która zasługuje na specjalne traktowanie w trakcie czynności procesowych.

Jednocześnie należy podnieść, że zawarty we wspomnianych przepisach specjalny standard ochrony dotyczy jedynie małoletnich w wieku poniżej 15 lat. W stosunku do starszych dzieci, możliwość przesłuchania w szczególnym trybie uzależniona jest od tego, czy zostanie spełniona przesłanka opisana w art. 185a § 4 k.p.k., tj. gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

W projekcie Krajowego planu działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2016-2018, w części dotyczącej „Wsparcia i ochrony ofiar”, zaproponowano zmianę Kodeksu postępowania karnego w zakresie art. 185 a,b,c, polegającą na zniesieniu bariery wieku lat 15 dla szczególnego trybu przesłuchania dziecka i wprowadzenie takiej możliwości dla wszystkich osób, które nie ukończyły lat 18 oraz osób pełnoletnich, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przesłuchanie w trybie „zwykłym” wywoła negatywne skutki dla tej osoby.

Należy pozytywnie odnieść się do powyższego projektu. Nieuzasadnione jest bowiem odmienne traktowanie dziecka (pokrzywdzonego/świadka), które nie ukończyło 15 roku życia i dziecka po ukończeniu 15 roku życia. Zgodnie bowiem z art. 72 Konstytucji RP, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69, z późn. zm)). Rozszerzenie katalogu osób, którym przysługiwałoby prawo do szczególnego traktowania podczas przesłuchania, znajduje również poparcie w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej

decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW. Dyrektywa ta odnosi się do ofiary bez względu na jej wiek i przewiduje między innymi, że dzieci będące ofiarami mają szczególne potrzeby w zakresie ochrony, gdyż narażone są na wtórną i ponowną wiktymizację, zastraszanie oraz odwet (art. 22).

Państwo powinno zapewnić ochronę każdemu dziecku niezależnie od jego wieku. Zapewnienie wysokich standardów ochrony w postępowaniu karnym w szczególności dzieci stanowi nadrzędny obowiązek ustawodawcy. Daleko idąca ochrona małoletnich pokrzywdzonych wydaje się być jedyną możliwością uniknięcia wtórnej wiktymizacji dzieci będących ofiarami przestępstw.

Dlatego też zasadne jest rozszerzenie zakresu stosowania art. 185a i 185b k.p.k. do wszystkich dzieci, niezależnie od ich wieku. Reżim ochrony dziecka podczas przesłuchania powinien odnosić się zarówno do dziecka – pokrzywdzonego, jak i do dziecka – świadka.

Obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania karnego stanowią duży krok w stronę wzmocnienia ochrony małoletniego, który jest pokrzywdzonym/świadkiem przestępstw popełnionych z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece. Jednak w ocenie Rzecznika Praw Dziecka, dzieci z uwagi na wiek powinny być objęte specjalną ochroną bez względu na rodzaj przestępstwa, jakim zostały pokrzywdzone lub którego były świadkiem.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka konieczne jest również wprowadzenie do polskiego porządku prawnego gwarancji jednorazowości przesłuchania dziecka w odniesieniu do wszystkich przestępstw. Obecne gwarancje procesowe oskarżonego, skutkujące możliwością ponownego przesłuchania pokrzywdzonego dziecka, są za daleko idące zważywszy na priorytet ochrony dobra dziecka.

Należy zwrócić również uwagę na treść art. 185b § 2 k.p.k., zgodnie z którym w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego, małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Zasadą powinno być przesłuchanie w warunkach umożliwiających swobodną i nieskrępowaną wypowiedź zarówno osoby pokrzywdzonej, jak i świadka w sprawie. Dlatego też, w ocenie Rzecznika Praw Dziecka należy objąć wszystkie dzieci, bez

ograniczenia na wiek, ochroną poprzez wprowadzenie obowiązku przesłuchiwania ich na odległość, w trybie określonym w art. 177 § 1a k.p.k.

Przesłuchanie dziecka, bez zachowania rygoru przyjaznych i bezpiecznych warunków, wpływa destrukcyjnie na jego psychikę, a przedłużające się postępowanie karne, wielokrotne przesłuchania, mogą jedynie spotęgować traumę dziecka. Z uwagi na znaczenie zasady bezpośredniości, utrwalenie przesłuchania dziecka za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk i obraz, w uregulowaniu prawnym i praktyce powinno stanowić regułę.

Należy podkreślić, że proponowane zmiany legislacyjne zostały zawarte jako rekomendacje w raporcie Alternatywnym Rzecznika Praw Dziecka z realizacji zaleceń Komitetu Praw Dziecka ONZ przekazanym Przewodniczącemu Komitetu w lipcu 2015 r.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.), zwracam się z prośbą o zajęcie stanowiska co do przedstawionej problematyki oraz rozważenie podjęcia właściwych zmian legislacyjnych w tym zakresie.

Magdalena Świątek
Magdalena Świątek